

**Nederland 2040:
een toekomstbeeld**

2040

NEDERLAND

Ideeën voor
Nederland op weg
naar 2040

Concept

Colofon

Nederland 2040: een toekomstbeeld

Een verhaal voor Nederland in 2040

Auteur

Denktank Nederland 2040

www.toekomstnederland2040.nl

Creative Commons

De Argumentenfabriek

CC 2023

www.argumentenfabriek.nl

Het project Denktank Nederland 2040: een toekomstbeeld, is een initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en De Argumentenfabriek.

Concept, juni 2023

Ideeën voor Nederland op weg naar 2040

Hoe komen we van de huidige situatie naar de gewenste situatie? Via literatuuronderzoek en denksessies verzamelde de denktank tientallen voorstellen over wat Nederland kan doen. De denktank groepeerde deze in vijftien ideeën voor Nederland op weg naar 2040 met een selectie van de voorstellen, in concept. Deze conceptvoorstellen hebben de vorm van aanbevelingen aan inwoners, marktpartijen, maatschappelijke organisaties en/of overheden. De denktank is benieuwd naar aanvullingen en verbeteringsuggesties bij deze ideeën en voorstellen.

In onderstaande tabel staan de vijftien ideeën op een rij waarbij we hebben aangegeven aan welke hoofddoelen ze bijdragen.

#	Idee	Krachtiger Nederland	Groener Nederland	Menselijker Nederland
1	Sterk Europa: de EU als wereldspeler	X	X	
2	Productief kennisland: hoge productiviteit, waardig werk	X	X	X
3	Digitaal wendbaar: technologie dient de mens	X		X
4	Presterende overheden: ongecompliceerd goed	X		X
5	Veilig en paraat: anticiperen op gevaren	X		X
6	Hoogwaardige mobiliteit: Japans openbaar vervoer	X	X	
7	Circulaire economie: duurzaam produceren en consumeren	X	X	
8	Groene gemeenten: leven in harmonie met de natuur		X	X
9	Eenvoudige belastingen: makkelijker én groener	X	X	X
10	Regionaal geworteld: overal thuis	X	X	X
11	Brede bestaanszekerheid: zekerheid in onzekere tijden	X		X
12	Betrokken burgers: ruimte voor de samenleving	X		X
13	Van zorg naar gezondheid: de kracht van preventie	X	X	X
14	Zorgzame samenleving: tijd voor elkaar	X		X
15	Kansrijke kinderen: investeren in de toekomst	X		X

Hierna lichten we elk van deze vijftien ideeën met de bijbehorende conceptvoorstellen verder toe.

1. Sterk Europa: de EU als wereldspeler

Toelichting	We maken de Europese Unie sterker. Door strategisch onafhankelijker te worden op het gebied van defensie, energie, digitale technologieën en grondstoffen. Door handelsstromen te spreiden. Door de EU te democratiseren en slagkrachtiger te maken. Door een New Deal met Afrika te sluiten. En door te innoveren. Zo blijft de EU een relevante wereldspeler.	
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Diversifieer handelsstromen door via de EU-vrijhandelsakkoorden af te sluiten met gelijkgestemde landen en verminder afhankelijkheid van slechts enkele grote handelspartners. 2. Bepleit een Europees defensiebeleid (in NAVO-verband) met nucleaire afschrikking waarmee Europa het eigen grondgebied kan verdedigen. 3. Herzie het EU-verdrag voor meer democratische controle en slagkracht, bijvoorbeeld door het afschaffen van het vetorecht en het verkorten van de begrotingscyclus. 4. Neem in de EU het voortouw voor het sluiten van een 'New Deal' met Afrika, waarbij de EU en Afrika samen uitdagingen aanpakken zoals migratie, klimaatverandering en infrastructuur. 5. Zet binnen de EU in op innovatie en strategische onafhankelijkheid op het gebied van defensie, energie, digitale technologieën en grondstoffen. 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een groener Nederland	☐ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☒ Klimaat en energie ☒ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☐ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☒ Veiligheid en rechtstaat ☐ Werken en verdienen ☐ Wonen ☐ Zorg

2. Productief kennisland: hoge productiviteit, waardig werk

Toelichting	We maken van Nederland een productief kennisland. Door te innoveren in het bedrijfsleven én de publieke sector. Door slimme inzet van digitale technologie met een goede balans tussen mens en machine. Door samenhangend beleid voor het selectief toelaten van arbeidsmigranten. Door ruimte, zekerheid en eenvoud te bieden aan bedrijven die bijdragen aan brede welvaart. Door te kiezen voor goed betaald en waardig werk. Door jongeren gelijkwaardig te behandelen. En door ons voortdurend te blijven scholen. Zo verhogen we onze productiviteit en bieden we waardig werk.	
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeter suggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Reserveer een vast percentage van het bruto binnenlands product voor innovatie en bevorder dat deze norm ook geldt binnen de Europese Unie. 2. Maak digitalisering tot speerpunt van een innovatiestrategie voor private én publieke sectoren, ook om schaarste aan arbeidskrachten tegen te gaan. 3. Stimuleer vestiging van bedrijven die bijdragen aan brede welvaart en welzijn van mensen. 4. Vereenvoudig de arbeidsmarkt met heldere contractvormen en een nieuw evenwicht tussen externe flexibiliteit en interne wendbaarheid.¹ Ondersteun hierbij werknemers 'van werk naar werk' zoals via om-, bij- en herscholing. 5. Verstrek aan elke Nederlander bij geboorte een individueel budget voor persoonlijke ontwikkeling en scholing gedurende hun leven.² 6. Ontwikkel samenhangend, wederkerig en maatschappelijk gedragen beleid voor arbeidsmigratie binnen en buiten de EU met meerjarige streefcijfers in de vorm van bandbreedtes.³ Bied nieuwkomers snel toegang tot werk en passende ondersteuning. 7. Behandel jongeren gelijkwaardig op de arbeidsmarkt en schaf alle nu discriminerende maatregelen af zoals het minimumjeugdloon. 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☐ Klimaat en energie ☒ Nederland in de wereld ☒ Onderwijs en jeugd ☒ Overheidsfinanciën	☒ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☒ Werken en verdienen ☐ Wonen ☐ Zorg

¹ Commissie Regulering van Werk (2020), [In wat voor land willen wij werken](#).

² Platform Toekomst van Arbeid (2020), [Investeren in mensen](#).

³ Adviesraad Migratie (2022), [Realisme rond richtgetallen](#).

3. Digitaal wendbaar: technologie dient de mens

Toelichting	We maken Nederland digitaal wendbaar. Door AI-wijsheid bij het brede publiek te stimuleren. Door te investeren in onderwijs op alle niveaus. Door publieke waarden die bescherming vragen te expliciteren. Door open te zijn over gebruik van artificiële intelligentie. Door in te spelen op digitale veiligheidsrisico's. Door in EU-verband machtsconcentratie bij grote techbedrijven tegen te gaan. En door arbeidsbesparende technologie als kans te zien. Zo zorgen we dat technologie de mens blijft dienen.	
Voorstellen (concept)	Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwikkel het (kritisch) vermogen van jongeren en werkenden om technologie te gebruiken, zoals algoritmen, artificiële intelligentie en sociale media⁴. Investeer hiertoe in (techniek)onderwijs op alle niveaus en voor alle leeftijden. 2. Stuur via wetgeving actief op ontwikkelingen rondom surveillance en dataverzameling, de scheve verhouding tussen publiek en privaat in het digitale domein en machtsconcentratie bij grote bedrijven.⁵ 3. Investeer in arbeidsbesparende technologie en gebruik technologie, zoals <i>augmented reality</i>, om de arbeidsdeelname van mensen met een arbeidsbeperking te vergroten. 4. Beoordeel beleidsopties op cybersecurity impact om de digitale autonomie en veiligheid van Nederland te waarborgen.⁶ 5. Geef als overheid openheid over het eigen gebruik van artificiële intelligentie.⁷ 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☐ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☐ Klimaat en energie ☒ Nederland in de wereld ☒ Onderwijs en jeugd ☐ Overheidsfinanciën	☒ Sociale zekerheid ☒ Veiligheid en rechtstaat ☒ Werken en verdienen ☐ Wonen ☐ Zorg

⁴ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2021), [Opgave AI. De nieuwe systeemtechnologie](#).

⁵ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2021), [Opgave AI. De nieuwe systeemtechnologie](#).

⁶ Cyber Security Raad (2023), [Adviesbrief over de Nederlandse Cybersecuritystrategie](#).

⁷ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2021), [Opgave AI. De nieuwe systeemtechnologie](#).

4. Presterende overheden: ongecompliceerd goed

Toelichting	We laten onze overheden beter presteren. Door beleid te beperken tot kerntaken. Door regels te schrappen en te vereenvoudigen. Door burgers eerlijk en fatsoenlijk te behandelen. Door beleid en uitvoering weer in één hand te leggen. Door zorg te dragen voor toekomstige generaties. Door te investeren in vakambtenaren. Door de rijksoverheid om te vormen tot middenbestuur. Door de mogelijkheid van extraparlamentaire kabinetten te verkennen en te benutten. Door democratie in regio's te verstevigen. En door volksvertegenwoordigingen sterker te maken. Zo maken we onze overheid ongecompliceerd goed.
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Schrap en/of vereenvoudig systematisch regels zoals door ze te filteren op noodzaak, werkzaamheid en doelmatigheid en ze bij invoering al te voorzien van een uiterste houdbaarheidsdatum. 2. Behandel burgers eerlijk, gelijk, onbevooroordeeld en meer persoonlijk (liefst zo dicht mogelijk in de buurt). 3. Beleg de verantwoordelijkheid voor het maken van beleid en het uitvoeren van dat beleid in de regel bij dezelfde overheidsinstantie. Verminder het aantal beleidsmakers. 4. Toets grote akkoorden en wetswijzigingen aan de hand van een generatietoets (om langetermijndenken te institutionaliseren), een uitvoerbaarheidstoets en een toets op 'doenvermogen'⁸. Betrek ervaringsdeskundigen en belanghebbenden bij het maken van beleid. 5. Investeer in kennis en kunde van (vak)ambtenaren en systematische evaluatie van bestaand beleid op basis van vooraf gedefinieerde heldere doelen.⁹ 6. Ontwikkel een visie op de rijksoverheid als middenbestuur oftewel een bestuurslaag tussen de decentrale en internationale bestuurslagen in.¹⁰ Draag hierbij taken, bevoegdheden en middelen over aan deze bestuurslagen.¹¹ 7. Werk vaker met extraparlamentaire en/of minderheidskabinetten (waarin de beoogde coalitiepartijen een beperkt aantal afspraken op hoofdzaken maken en meerderheden in het parlement gezocht moeten worden) en langetermijnakkoorden met betrokkenheid van oppositiefracties. Leer hierbij van ervaringen in gemeenten en provincies.

⁸ Non-cognitieve vermogens, zoals een doel stellen, een plan maken, in actie komen, volhouden en om kunnen gaan met verleidingen en tegenslag. Zie Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (2017), [Weten is nog geen doen](#).

⁹ Stoker, J. & Garretsen, H. (2023), [Falende uitvoering is blamage voor kabinet en Kamer](#).

¹⁰ Raad voor het Openbaar Bestuur (2019), [Signalement De Rijksoverheid als middenbestuur](#).

¹¹ Planbureau voor de Leefomgeving (2023), [Ruimtelijke verkenning 2023, vier scenario's voor de inrichting van Nederland in 2050 \(Scenario Regionaal Geworteldheid\)](#).

2040

NEDERLAND

	<p>8. Vergroot de democratische legitimiteit van regionale samenwerkingsverbanden door bestaande verbanden te stoppen, samen te voegen en/of op een regionale bestuurslaag te organiseren.¹²¹³¹⁴</p> <p>9. Versterk het parlement en andere volksvertegenwoordigingen door ambtelijke ondersteuning van leden en commissies te verdubbelen en minimumeisen te stellen aan de omvang van een fractie (met bijhorende fractierechten).¹⁵</p>	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☐ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☐ Klimaat en energie ☒ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☒ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☒ Veiligheid en rechtstaat ☐ Werken en verdienen ☐ Wonen ☐ Zorg

¹² Berg, M. van den & Boogaard, G. (2021), [Geen democratie zonder politiek, ook niet in de regio's](#).

¹³ Boogers, M. (2019), [Regie in de regio: waarom structuurdiscussies nodig zijn](#).

¹⁴ Erve, S. van 't (2022), [Geef de regio een kamer in het Huis van Thorbecke](#).

¹⁵ Otjes, S. (2022), [Vijf creatieve alternatieven voor een kiesdrempel](#).

5. Veilig en paraat: anticiperen op gevaren

Toelichting	We maken Nederland veilig en paraat. Door onze veerkracht te vergroten. Door ons te verdiepen in existentiële risico's. Door criminele netwerken te bestrijden, samen met andere landen. Door delinquenten alternatief te straffen. Door te bemiddelen in conflicten. Door wijkrechters aan te stellen. Door problemen voor te zijn. Zo anticiperen we op toekomstige gevaren.	
Voorstellen (concept)	Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteringsuggesties.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reserveer jaarlijks budget voor onderzoek naar existentiële risico's op korte én (zeer) lange termijn en geef een nieuw of bestaand planbureau opdracht dit uit te voeren. 2. Intensiveer de aanpak van internationale criminele netwerken zoals voor mensenhandel en productie en verkoop van illegale drugs. 3. Voer grondige screenings uit op ambtenaren, toekomstige politici en dienstverleners waar criminelen vaak gebruik van maken om banden met criminele netwerken en illegale activiteiten op te sporen. 4. Verminder korte gevangenisstraffen (<3 maanden) door alternatieve sancties en interventies buiten het strafrecht te gebruiken, zoals mediation. 5. Introduceer de wijkrechter (op fietsafstand) voor lichte lokale delicten waarbij mediation niet werkt. 6. Verbeter hulp voor risicogroepen om strafbaar gedrag te voorkomen en los lokale veiligheidsproblemen preventief op met wijkbemiddeling. 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☐ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☐ Klimaat en energie ☒ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☐ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☒ Veiligheid en rechtstaat ☐ Werken en verdienen ☐ Wonen ☐ Zorg

6. Hoogwaardige mobiliteit: Japans openbaar vervoer

Toelichting	We maken verkeer in Nederland en de EU duurzaam en hoogwaardig. Door minder te vliegen. Door supersnel door ons land en de EU te treinen. Door vervoer te elektrificeren. Door te fietsen op fijnmazige wegen. En door ons openbaar vervoer uit te breiden met deelvoertuigen. Zo bereiken we een 'Japans niveau' van vervoer.	
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Verbied passagiers- en goederenvluchten korter dan 2-3 uur voor bestemmingen met goede spooralternatieven en breid deze alternatieven uit. 2. Sluit alle regionale luchthavens.¹⁶ 3. Integreer het Europese spoornetwerk (met aandacht voor o.a. capaciteit, beschikbaarheid en competitieve prijzen) en richt een Europese Spoorwegautoriteit op.^{17/18} 4. Benut beschikbare ruimte en verlaag druk op schaarse ruimte door de aanleg van nieuwe (hogesnelheids)spoorlijnen, zoals de Amsterdam-Hamburg verbinding. 5. Elektrificeer vervoer maximaal (met gebruik van hernieuwbare energiebronnen). 6. Investeer in een fijnmazige fietsinfrastructuur, geschikt voor het groeiend gebruik van nieuwe vervoermiddelen (zoals met snellere aandrijving en een grotere actieradius). 7. Maak duurzame deelvoertuigen onderdeel van het openbaar vervoer (mede om de afstand tussen een halte of station en de uiteindelijke bestemming te overbruggen) en maak deze toegankelijk voor lage- en middeninkomens. 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een groener Nederland	☐ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☐ Democratie en overheid ☒ Inrichting van Nederland ☒ Klimaat en energie ☒ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☐ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☐ Werken en verdienen ☐ Wonen ☐ Zorg

¹⁶ Planbureau voor de Leefomgeving (2023), [Ruimtelijke verkenning 2023, vier scenario's voor de inrichting van Nederland in 2050](#) (Scenario's Groen Land en Regionaal Geworteldheid).

¹⁷ Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (2020), [Verzet de wissel: naar beter internationaal reizigersvervoer per trein](#).

¹⁸ Boxtel, R. van & Elbers, P. (2018). [Geef het spoor vleugels](#).

7. Circulaire economie: duurzaam produceren en consumeren

Toelichting	We maken Nederland circulair. Door anders te consumeren en te produceren. Door normen te stellen aan producten. Door milieu-impact te beprijzen. Door ons energiesysteem klimaatneutraal te maken. Door te investeren in elektriciteitsnetwerken en groene waterstof. Door duurzaam te boeren en te bouwen. Door natuur te versterken. En door anders te eten. Zo maken we onze productie en consumptie duurzaam.	
Voorstellen (concept)	Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeter suggesties.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stel EU-normen vast voor circulaire producten en de repareerbaarheid van producten. 2. Beprijs consumptie op basis van milieu-impact (o.a. broeikasgassen, materiaal, grond en water). 3. Maak de opwekking van elektriciteit al in 2035 volledig klimaatneutraal.¹⁹ 4. Investeer in de benodigde elektriciteitsnetwerken²⁰ en leg meer windparken op zee aan. 5. Zet in op grootschalige waterstofproductie voor de industrie en bouw een netwerk voor (groene) waterstof. 6. Realiseer energiesystemen op wijkniveau met lokale duurzame bronnen en vul resterende energiebehoefte aan vanuit een centraal energiesysteem. 7. Laat het water- en bodemsysteem leidend zijn in de ruimtelijke ontwikkeling, bevorder duurzame (circulaire en regeneratieve) landbouw en creëer voorwaarden die de natuur verbeteren.²¹ 8. Verduurzaam de bouw door middel van normen voor duurzaam materiaalgebruik, innovatieve bouwmethoden en energieproductie en -verbruik. 9. Verduurzaam de manier waarop we voedsel produceren, verwerken, distribueren en consumeren (voedingstransitie) en moedig mensen aan om minder dierlijke en meer plantaardige eiwitten te consumeren. 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een groener Nederland	☐ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☐ Democratie en overheid ☒ Inrichting van Nederland ☒ Klimaat en energie ☐ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☐ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☐ Werken en verdienen ☒ Wonen ☐ Zorg

¹⁹ Expertteam Energiesysteem (2023), [Outlook Energiesysteem 2050](#).

²⁰ Expertteam Energiesysteem (2023), [Outlook Energiesysteem 2050](#).

²¹ Planbureau voor de Leefomgeving (2023), [Ruimtelijke verkenning 2023, vier scenario's voor de inrichting van Nederland in 2050](#) (Scenario's Groen Land en Regionaal Geworteldheid).

8. Groene gemeenten: leven in harmonie met de natuur

Toelichting	We maken Nederland groener. Door meer natuur aan te leggen in en rond steden. Door biologisch te boeren met meer teelt van groenten en fruit. Door natuur te herstellen. Door natuurinclusief te bouwen. En door ons schoon te verplaatsen in dorpen en steden. Zo leven we in harmonie met de natuur.	
Voorstellen (concept)	Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vergroot groen- en watergebieden rond steden door de aanleg van natuurgebieden en landschapszones. 2. Maak de landbouw groener en duurzamer door gebiedsgericht zowel te extensiveren (biologische landbouw) als via innovatie de teelt van groenten en fruit te intensiveren.²² 3. Maak ruimte voor natuur en voor het noodzakelijke natuurherstel door hierin te investeren en door de veeteelt te verminderen.²³ 4. Stel minimumnormen voor natuurinclusief bouwen vast om natuur in steden te integreren en ambitieuze normen voor het aantal bomen per inwoner.²⁴ 5. Stimuleer of verplicht huis- en gebouw eigenaren daken te verduurzamen met groen of zonnepanelen. 6. Creëer '15-minuten dorpen en steden' waarbij lokale voorzieningen die burgers nodig hebben, zoals bibliotheken en supermarkten, op loop- of fietsafstand lokaal beschikbaar en nabij zijn. 	
Relevante hoofddoelen	☐ Een krachtiger Nederland ☒ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☐ Democratie en overheid ☒ Inrichting van Nederland ☒ Klimaat en energie ☐ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☐ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☐ Werken en verdienen ☒ Wonen ☐ Zorg

²² Ministerie van LNV (2023), [Definitief Nationaal Strategisch Plan](#).

²³ Remkes, J. (2022), [Wat wel kan - Uit de impasse en een aanzet voor perspectief](#).

²⁴ Zie bijvoorbeeld de gemeente [Zwolle](#).

9. Eenvoudige belastingen: makkelijker én groener

Toelichting	We vereenvoudigen ons fiscale stelsel. Door toeslagen af te schaffen. Door kortingen en aftrekposten te schrappen en te versoberen. Door af te zien van ad hoc beleid. Door belasting te verschuiven van arbeid naar kapitaal en consumptie. Door huurders in staat te stellen vermogen op te bouwen. Door eenvoudiger de waarde van onroerende zaken te bepalen. Door gemeenten meer mogelijkheden te geven belasting te heffen. Door de Belastingdienst weerbaarder te maken. En door burgers en bedrijven te bedanken voor hun bijdragen. Zo maken we onze belastingen makkelijker én groener.
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeter suggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Schaf de toeslagen af²⁵ en introduceer één standaardtegemoetkoming, bijvoorbeeld via een negatieve inkomstenbelasting. 2. Schrap en versober heffingskortingen en aftrekposten. 3. Voer alleen koopkrachtbeleid binnen de kaders van het belastingstelsel en vermijd extra complexiteit door nieuwe regelingen of ad hoc beleid te ontwikkelen.²⁶ 4. Verschuif de belastingdruk van arbeid naar kapitaal en consumptie.²⁷ Meer specifiek: <ol style="list-style-type: none"> a. Beprijs consumptie op basis van milieu-impact (o.a. broeikasgassen, materiaal-, grond- en watergebruik) b. Verhoog de belasting op vermogenswinsten (zoals op grond en huizen). c. Verlaag de belasting op inkomen uit werk. 5. Behandel gepensioneerden en werkenden fiscaal meer gelijk.²⁸ 6. Zorg voor gelijke behandeling van bewoners van huur- en koopwoningen via fiscaal beleid. Faciliteer ook huurders (woon)vermogen op te bouwen. 7. Vereenvoudig de wijze om de waarde van onroerende zaken zoals huizen, bedrijfspanden en grond te bepalen. 8. Verruim de mogelijkheid voor decentrale overheden om lokaal belasting te heffen zonder extra lasten voor burgers en bedrijven (door tegelijk nationale belastingen te verlagen).²⁹ 9. Versterk de betrouwbaarheid en (digitale) weerbaarheid van de Belastingdienst. 10. Bedank jaarlijks elke belastingplichtige (burgers en bedrijven) voor zijn bijdragen en verantwoord wat overheden hiermee doen.

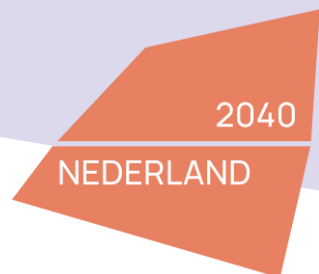
²⁵ Instituut voor Publieke Economie (2023), [Het einde van de toeslagen](#).

²⁶ Ministerie van Financiën (2020), [Interdepartementaal Beleidsonderzoek Toeslagen](#).

²⁷ The Ex'tax Project (et al.) (2022), [The Taxshift. An EU Fiscal Strategy to Support the Inclusive Circular Economy](#).

²⁸ Instituut voor Publieke Economie (2023), [Het einde van de toeslagen](#).

²⁹ Rinnooy Kan, A. & Allers, M. (2022) [Actualisatie analyse uitbreiding belastinggebied](#).

Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☒ Klimaat en energie ☐ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☒ Overheidsfinanciën	☒ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☒ Werken en verdienen ☒ Wonen ☐ Zorg

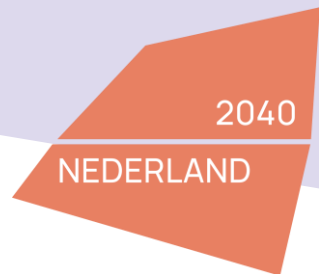
10. Regionaal geworteld: overal thuis

Toelichting	We stellen inwoners in staat fijn te wonen en te wortelen in sterke regio's met een eigen identiteit. ³⁰ Door te sturen op brede welvaart in alle regio's. Door publieke voorzieningen evenwichtig te spreiden over het land. Door nationale sleutelprojecten te definiëren, zoals voor waterstijging en -opslag. Door steden kleinschalig uit te breiden en dorpen geleidelijk te laten groeien. Door woonbeleid te voeren met woonzekerheid, flexibiliteit en duurzaamheid als kern. Door groepen mensen in staat te stellen zelf woningen te bouwen, delen en ruilen. Door het puntensysteem voor huurwoningen te herzien. En vooral door ruimte te laten aan gemeenschappen voor eigen keuzes. Zo voelen we ons overal in Nederland thuis.
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Richt overheidsbeleid op brede welvaart in alle regio's. Spreid kennis-, onderwijs- en overheidsinstellingen beter over het land en creëer gebiedsfondsen per regio met meerjarige prestatiedoelen en voldoende geld (zonder schotten).³¹ 2. Verspreid culturele voorzieningen over het hele land en borg lokale en regionale basisvoorzieningen voor bibliotheken, podiumkunsten, beeldende kunst en musea.³² 3. Laat overheden bij het aan- en verkopen en ontwikkelen van grond rekening houden met zaken zoals leefbaarheid, duurzaamheid en sociale cohesie (naast economische waarde). 4. Waardeer grond op basis van de huidige in plaats van toekomstige bestemming en gebruiksmogelijkheden en gebruik het verschil in grondwaarde voor gebiedsontwikkeling. 5. Bepaal wat grote ruimtelijke ontwikkelingsprojecten van nationaal belang zijn ('sleutelprojecten') met prestatiedoelen en integrale financiering om deze te realiseren. Benoem in elk geval waterstijging en wateropslag als sleutelprojecten en selecteer gebieden om meer water toe te laten en water op te slaan. 6. Keur bestaande bouw periodiek op veiligheid en duurzaamheid en herstel afgekeurde gebouwen (zoals door lage energielabels) direct. 7. Verwijder belemmeringen voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) bij bouw van woningen. 8. Vereenvoudig het proces van woningruil en -delen voor (zelfredzame) burgers door het toestaan en ondersteunen van (landelijke en regionale) platforms en eenvoudige procedures.

³⁰ Dit idee is mede gebaseerd op het scenario *Regionaal geworteld* in [Ruimtelijke verkenning 2023, vier scenario's voor de inrichting van Nederland in 2050](#) van het Planbureau voor de Leefomgeving (2023).

³¹ Raad voor de leefomgeving en infrastructuur e.a. (2023), [Elke regio telt! - Een nieuwe aanpak van verschillen tussen regio's](#).

³² Raad voor Cultuur (2022), [Beweging in het bestel](#).

	<p>9. Herzie het puntensysteem voor huurwoningen, zodat maatschappelijke meerwaarde zoals energie-efficiëntie en zorgmogelijkheden beter worden meegewogen.</p> <p>10. Herstructureer en diversificeer landbouw- en veeteeltgebieden in samenspraak met lokale gemeenschappen om beter aan te sluiten bij lokale waarden, behoeften en de natuur.</p>	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☒ Inrichting van Nederland ☒ Klimaat en energie ☐ Nederland in de wereld ☒ Onderwijs en jeugd ☒ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☐ Werken en verdienen ☒ Wonen ☐ Zorg

11. Brede bestaanszekerheid: zekerheid in onzekere tijden

Toelichting	We bieden mensen brede bestaanszekerheid. Door toegang te bieden tot werk en onderwijs. Door te zorgen voor een thuis voor iedereen. Door stabiel en voldoende inkomen zeker te stellen voor huishoudens. Door zorg beschikbaar en toegankelijk te houden voor alle inwoners. Door de leefomgeving veilig te houden. En door mensen zeggenschap te geven. Zo verschaffen we mensen zekerheid, ook in onzekere tijden.	
Voorstellen (concept)	Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteringsuggesties.	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Creëer aanvullende werkgelegenheid (zoals basisbanen) voor mensen voor wie de arbeidsmarkt onvoldoende werkt. Doe dit vooral in publieke sectoren die kampen met grote personeelstekorten.³³ 2. Zorg voor een thuis – een plek die veiligheid en privacy verschaft- voor iedereen: stimuleer duurzame industriële bouw van modulaire woningen die op maat gemaakt kunnen worden voor lokale behoeften. 3. Zorg voor inkomensbescherming van alle werkenden, ongeacht de arbeidsrelatie, en verplicht alle werkenden om deel te nemen aan een verzekering tegen arbeidsongeschiktheid.³⁴ 4. Geef mensen de gelegenheid actief bij te dragen aan de maatschappij, zoals mantelzorgers en vrijwilligers, via een inkomen in de vorm van negatieve inkomstenbelasting. 5. Maak eerstelijnszorg (huisartsen, wijkverpleging, paramedische zorg) beschikbaar en toegankelijk voor alle burgers zodat iedere burger kan, wil en durft te vragen om advies en zorg. 6. Geef burgers principieel het voordeel van de twijfel in het toekennen en controleren van regelingen en voorzieningen. 7. Praat met (in plaats van over) mensen die hulp nodig hebben en laat hen meebepalen wat het probleem is en wat geschikte oplossingen zijn. 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☐ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☐ Klimaat en energie ☐ Nederland in de wereld ☐ Onderwijs en jeugd ☒ Overheidsfinanciën	☒ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☒ Werken en verdienen ☒ Wonen ☒ Zorg

³³ Commissie Regulering van Werk (2020), [In wat voor land willen wij werken](#).

³⁴ Commissie Regulering van Werk (2020), [In wat voor land willen wij werken](#).

12. Betrokken burgers: ruimte voor de samenleving

Toelichting	We stimuleren betrokkenheid van burgers bij de democratie en samenleving. Door hen te laten meedenken over beleid via burgerberaden. Door hen in staat te stellen maatschappelijk actief te zijn. Door jongeren te inspireren tot burgerschap. Door jongeren meer rechten en verantwoordelijkheden te geven. Door mensen toegang te bieden tot betrouwbare informatie. En door als overheid dingen te laten. Zo creëren we ruimte voor de samenleving.	
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Betrek de ervaring, kennis en ideeën van burgers structureel bij beleidskeuzes via gelote burgerberaden, zoals over toekomstig asiel- en arbeidsmigratiebeleid.³⁵³⁶ Leer hierbij van ervaringen in het buitenland en onderzoek of toekomstige generaties, dieren en planten een stem kunnen krijgen binnen (sommige) burgerberaden. 2. Maak maatschappelijk verlot mogelijk, waardoor werkenden en studerende de mogelijkheid krijgen om politiek, bestuurlijk en/of maatschappelijk actief te zijn. 3. Verlaag de kiesgerechtigde leeftijd van 18 naar 16 jaar. 4. Moedig betrokkenheid en verantwoordelijkheid van jongeren bij de samenleving aan via (vrijwillige) maatschappelijke diensttijd en aandacht voor burgerschapsvorming in het onderwijs. 5. Ontwikkel (naar Duits voorbeeld) met jongeren een domeinoverstijgende nationale jeugdstrategie gericht op het structureel versterken van de positie van jongeren. 6. Waarborg een pluriform medialandschap waarbij elke burger toegang heeft tot relevante lokale, regionale en nationale journalistiek die het bestuur controleert en burgers informeert over belangrijke ontwikkelingen.³⁷ 	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☐ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☒ Klimaat en energie ☐ Nederland in de wereld ☒ Onderwijs en jeugd ☐ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☒ Veiligheid en rechtstaat ☒ Werken en verdienen ☐ Wonen ☐ Zorg

³⁵ Adviesraad Migratie (2022), [Realisme rond richtgetallen - Kansen en risico's van streefcijfers en quota in het migratiebeleid](#).

³⁶ Kremer, M. (2022), [Tijd voor burgerberaden over migratie](#).

³⁷ Raad voor het Openbaar bestuur en Raad voor Cultuur (2020), [Lokale media: niet te missen](#).

13. Van zorg naar gezondheid: de kracht van preventie

Toelichting	We maken Nederland gezonder met gelijke gezondheidskansen voor mensen. Door beleid te richten op (positieve) gezondheid (in plaats van alleen maar zorg). Door zuinig te zijn met zorggeld en grenzen tussen beleidsterreinen en budgetten te doorbreken. Door welzijn en veerkracht van individuen te vergroten. Door jong en oud te informeren over en prikkelen tot gezond gedrag. En door de leefomgeving te vergroenen. Zo benutten we de kracht van preventie.
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeter suggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Formuleer wettelijke streefwaarden voor gelijke gezondheidskansen van inwoners.³⁸ 2. Verschuif zorgbudgetten van zorgconsumptie (zoals artsenbezoek en medicijngebruik) naar gezondheidsbevordering (zoals preventie en het versterken van de fysieke en mentale gezondheid). 3. Geef gemeenten ruimte om op wijk- en buurniveau gezondheid van inwoners te verbeteren, zoals door 'schotten' tussen beleid en geld te verwijderen. 4. Schaf prestatiebekostiging in de zorg (oftewel het belonen van zorgaanbieders op basis van geleverde prestaties) af. 5. Stop met herindicaties in de langdurige zorg voor mensen met een levenslange beperking en maak onderscheid tussen deze vorm van zorg en ouderenzorg om beide doelgroepen beter te bedienen. 6. Begrens dure behandelingen die geen significant positief effect hebben op de kwaliteit van leven. 7. Begin bij de jeugd: integreer gezondheidsvaardigheden (voor fysieke en mentale gezondheid) in onderwijs en beroepsopleidingen voor alle leeftijden. 8. Licht volwassenen voor over leefstijlen die de mentale en fysieke gezondheid versterken. 9. Stimuleer gezond gedrag door (financiële) prikkels voor de aanschaf van gezonde producten en een gezonde levensstijl, onder andere met een gecombineerde zout- vet- en suikertax. 10. Verbeter de luchtkwaliteit en vergroen de omgeving waar mensen wonen, werken en recreëren.
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een menselijker Nederland ☒ Een groener Nederland

³⁸ Hagnaars, L. e.a. (2022), [Een veerkrachtige publieke gezondheid in 2030: #hoedan?](#)

2040

NEDERLAND

**Relevante
thema's**

☐ Democratie en overheid	☒ Sociale zekerheid
☒ Inrichting van Nederland	☐ Veiligheid en rechtstaat
☒ Klimaat en energie	☐ Werken en verdienen
☐ Nederland in de wereld	☒ Wonen
☒ Onderwijs en jeugd	☒ Zorg
☒ Overheidsfinanciën	

14. Zorgzame samenleving: tijd voor elkaar

Toelichting	We ontwikkelen ons tot een zorgzame samenleving. Door mensen keuzes te bieden in woonvormen. Door mensen in staat te stellen mantelzorg te bieden zoals door arbeidsvoorwaarden en woonvormen aan te passen. Door mensen die (willen) zorgen te waarderen. Door werken in de zorg aantrekkelijker te maken. Door administratieve regeldruk in de zorg te verminderen. En door technologie in te zetten voor minder werkdruk en hogere productiviteit. Zo kunnen we -door tijd vrij te maken voor elkaar- de zorgvraag van een vergrijzende bevolking aan.
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeteruggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zorg dat mensen kunnen kiezen voor een woonvorm die past bij hun woon-, zorg- en gezelschapsbehoeften. 2. Pas arbeidsvoorwaarden, onderwijs, woonvormen, respijtmogelijkheden, pensioenopbouw en andere regelingen aan om mantelzorg en informele zorg te ondersteunen en waarderen. 3. Breid (betaalde) verlofmogelijkheden van werkenden uit en voeg hierbij de vele bestaande verlofregelingen zoveel mogelijk samen.³⁹ 4. Ondersteun mensen in hun 'derde levensfase' (tussen pensioen en ouderdom) die met hun vaardigheden en kennis willen bijdragen aan de maatschappij.⁴⁰ 5. Bied zorgmedewerkers aantrekkelijkere arbeidscontracten met meer uren, ruimere mantelzorgregelingen en meer waardering en zeggenschap.^{41,42} 6. Verminder administratieve regeldruk (zoals door minder verantwoording) zodat (professionele en informele) zorgverleners meer werkplezier en tijd voor zorgtaken hebben.^{43,44,45} 7. Zet technologie in voor minder werkdruk en hogere productiviteit in de zorg.
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☒ Een menselijker Nederland ☐ Een groener Nederland

³⁹ Berger, L. (2023). [Ik werk al \(ik krijg er alleen niet voor betaald\)](#)

⁴⁰ Raad Volksgezondheid & Samenleving (2020). [De derde levensfase: het geschenk van de eeuw.](#)

⁴¹ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2021), [Kiezen voor houdbare zorg. Mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak.](#)

⁴² Raad Volksgezondheid & Samenleving (2020). [Applaus is niet genoeg: Anders waarderen en erkennen van zorgverleners.](#)

⁴³ Sociaal-Economische Raad (2021), [Aan de slag voor de zorg,](#)

⁴⁴ Raad Volksgezondheid & Samenleving (2019), [Blijk van vertrouwen - Anders verantwoord voor goede zorg.](#)

⁴⁵ Actiz (2022), [Opties onder de loep. Onderzoek beleidsalternatieven arbeidsmarkt ouderenzorg.](#)

2040

NEDERLAND

**Relevante
thema's**

☐ Democratie en overheid	☒ Sociale zekerheid
☐ Inrichting van Nederland	☐ Veiligheid en rechtstaat
☐ Klimaat en energie	☒ Werken en verdienen
☐ Nederland in de wereld	☒ Wonen
☒ Onderwijs en jeugd	☒ Zorg
☐ Overheidsfinanciën	

15. Kansrijke kinderen: investeren in de toekomst

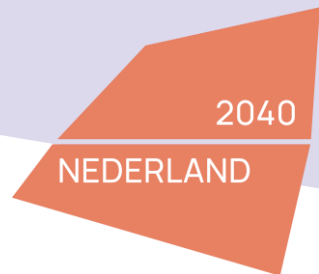
Toelichting	<p>We investeren in een kansrijke start voor kinderen en jongeren. Door te werken aan een gezinsvriendelijke samenleving met een open opvoed- en opgroeiklimaat. Door kinderopvang een basisvoorziening te maken. Door kinderen rijke schooldagen en gezonde lunch te bieden in integrale scholen. Door middelbare scholen te transformeren tot centra voor persoonlijke ontwikkeling én burgerschapsvorming met aandacht voor digitale wijsheid. Door scholieren van alle niveaus langer bij elkaar te houden. Door kwaliteit en aanzien van leraren te vergroten. Door jongeren met problemen te ondersteunen via school en buurt (in plaats van hen individueel te behandelen). En door te investeren in mentaal welbevinden van onze jeugd. Zo investeren we in de toekomst van Nederland.</p>
Voorstellen (concept)	<p>Hoe realiseren we dit idee in de praktijk? Tijdens het nadenken over het Toekomstbeeld heeft de denktank vele voorstellen verzameld die zouden kunnen bijdragen aan bovenstaand idee. Hieronder staat een selectie van deze voorstellen, in concept. We zijn als denktank benieuwd naar aanvullingen en verbeter suggesties.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maak van de kinderopvang een (gratis) basisvoorziening en integreer deze met basisonderwijs met rijke schooldagen waarin kinderen zich cognitief, sociaal, emotioneel, creatief, sportief, democratisch en digitaal kunnen ontplooiën.⁴⁶ Denk hierbij aan de integrale scholen (met ruime openingstijden) in Zweden.⁴⁷ 2. Bied op deze integrale scholen alle kinderen een gratis warme, gezonde lunch.⁴⁸ 3. Transformeer middelbare scholen tot veelzijdige centra voor persoonlijke ontwikkeling, met goed opgeleide en goed betaalde vakmensen die cognitieve, sociale, emotionele, seksuele, creatieve, sportieve, democratische en digitale vorming en ontwikkeling stimuleren. 4. Houd scholieren van alle niveaus de eerste drie jaar op de middelbare school bij elkaar.⁴⁹ 5. Verminder de (toets)druk op de scholen, studeren en snel afstuderen en besteed in lessen aandacht aan mentaal welzijn en omgang met stress. 6. Organiseer 'huiswerk' en extra begeleiding binnen de school zelf (en maak commerciële huiswerkbegeleiding overbodig). 7. Stimuleer dat ouders dagelijkse, grote en kleine opvoedervaringen (kunnen) uitwisselen en hun pedagogische vaardigheden verder ontwikkelen ('open opvoed- en opgroeiklimaat').

⁴⁶ [PACT voor kindcentra](#).

⁴⁷ [Denktank Mentale Vooruitgang van Jeugd en Gezin](#).

⁴⁸ [De Gezonde Basisschool van de Toekomst](#).

⁴⁹ Schimmelpenninck, S. (2023), [Vijf voorstellen om ongelijkheid tegen te gaan \(waar links én rechts zich in kunnen vinden\)](#).

	8. Breng maatschappelijke kosten en baten van jeugdhulp gedurende de levensloop in kaart en investeer royaal in interventies met een batig saldo op de lange termijn. ⁵⁰	
Relevante hoofddoelen	☒ Een krachtiger Nederland ☐ Een groener Nederland	☒ Een menselijker Nederland
Relevante thema's	☒ Democratie en overheid ☐ Inrichting van Nederland ☐ Klimaat en energie ☐ Nederland in de wereld ☒ Onderwijs en jeugd ☒ Overheidsfinanciën	☐ Sociale zekerheid ☐ Veiligheid en rechtstaat ☒ Werken en verdienen ☐ Wonen ☒ Zorg

⁵⁰ Beweging van nul (2021), [Op de groei](#).

Het project Denktank Nederland 2040: een toekomstbeeld, is een initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en De Argumentenfabriek.